

Jongeren verwonderen ...

Ouders doen wonderen!

Ervaringen in het werken met
oudergespreksgroepen voor ouders van tieners

2011 – 2012

Inhoud

Voorwoord	4
Inleiding	5
Partners met een visie	6
De Vlaamse coördinatoren opvoedingsondersteuning	6
Welzijnsschakels vzw	8
De Link vzw - Teams voor Advies en Ondersteuning rond Armoede	10
Gezinsbond vzw	12
Starten met een project en het maken van keuzes	14
Partnerschap sluiten	14
Doelstelling	15
Doelgroep	16
De keuze voor oudergespreksgroepen	17
Belangrijke uitgangspunten en principes in het werken met oudergespreksgroepen	18
Krachtgericht werken versus probleemgericht werken	18
Participatie en inspraak van ouders	18
De kracht van vrijwillige inzet	19
De rol van verschillende partners en overlegorganen	20
Het kiezen van een regio	23
Inbedding in een bestaande organisatie	24
Lokaal draagvlak als meerwaarde	25
Doorverwijzing	26
Verschillende groepen, verschillende richtingen	27
Inhoud	27
De grootte van de groep	27
Tijdstip en frequentie	28
Interculturaliteit en taal: gemeenschappelijkheid in verschil	28
Voortzetting	31
Bijlage	
Brochure: Aan de slag - Zelf een oudergespreksgroep organiseren	1
De kracht van oudergespreksgroepen	2
Vijf stappen in het organiseren van een oudergespreksgroep	3
Stap één: initiatief nemen	3
Stap twee: lokale partners zoeken	5
Stap drie: een oudergespreksgroep vormen	6
Stap vier: de gespreksmomenten gaan door ...	10
Stap vijf: oog voor nazorg	12
Gespreksvoering: houding en inhoud	13

Voorwoord

In 2009 sloegen de Vlaamse coördinatoren opvoedingsondersteuning (VCO) van het agentschap Jongerenwelzijn (Vlaamse overheid) uit de verschillende provincies de handen in elkaar, en gingen van start met de 'Werkgroep Jongeren'. Vanuit het werkveld (o.a. de opvoedingswinkels) kregen de VCO-teams steeds vaker signalen omtrent hiaten in het aanbod opvoedingsondersteuning voor ouders van tieners. De werkgroep beschouwt het sindsdien als haar opdracht om een dergelijk aanbod te ontwikkelen voor professionelen, ouders en andere opvoedingsverantwoordelijken. De eerste concrete verwezenlijking was het project Tjonge Jonge Jongeren, een pakket met brochures, folders en een DVD over de leefwereld van jongeren. De ervaring leert ondertussen dat dit pakket, ondanks de vele positieve reacties, niet voor alle ouders van tieners even toegankelijk en betekenisvol is. Onder 'toegankelijkheid' verstaan we de mate waarin een aanbod bereikbaar, beschikbaar, begrijpbaar, betaalbaar en/of bruikbaar is voor ouders.

Vanuit hun opdracht willen de VCO blijven nadenken en actie ondernemen over hoe *alle* ouders van tieners kunnen ondersteund worden bij de opvoeding. Tegelijk behoort het tot het takenpakket van de VCO om opvoedingsondersteuning toegankelijk te maken voor gezinnen die tot op heden niet kunnen genieten van een voor hen betekenisvolle ondersteuning in de opvoeding. Daarom gingen de VCO in overleg met organisaties en belangenverenigingen van ouders in (kans)armoede (Vlaams netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen, Uit de Marge, Welzijnsschakels vzw, De Link vzw met de Teams voor Advies en Ondersteuning rond armoede/TAO armoede). Uit deze gesprekken kwam naar voor dat, naast het bestaande pakket Tjonge Jonge Jongeren, het ontmoeten van andere ouders met tieners om te praten over de kinderen, het gezin en de opvoeding sterk ondersteunend kan zijn voor gezinnen. Op basis van de ontvangen signalen van organisaties en ouders en uit literatuur maakten we de keuze om te werken met oudergespreksgroepen waarin ervaringsuitwisseling en het op een laagdrempelige manier samenkomen centraal staan.

Uit deze initiële zoektocht ontsproot de nauwe samenwerking tussen de VCO, Welzijnsschakels vzw, De Link vzw (TAO) en Gezinsbond vzw. Het agentschap Jongerenwelzijn stond in voor een projectsubsidie van één jaar. Opzet was om in 2011-2012 verspreid over Vlaanderen en Brussel vijf oudergespreksgroepen voor ouders van tieners op te starten, vertrekkend vanuit een bestaande lokale Welzijnsschakel.

Inleiding

Voorliggend rapport bestaat uit drie delen. In het **eerste deel** stellen de betrokken projectpartners zichzelf voor en geven ze hun visie en beweegredenen om in dit project mee te stappen weer. Ieder doet dit vanuit zijn eigen expertise, waarbij zowel verschil als gemeenschappelijkheid tussen de partners naar voor komt.

In **deel twee** 'Starten met een project en het maken van keuzes' gaan we in op de keuzes die we bij de start en in de loop van het project maakten. Na het afsluiten van een partnerschap werden doelstellingen en doelgroep van het project verder afgebakend en ingevuld. Daarna wordt stilgestaan bij de keuze voor oudergespreksgroepen als werkvorm en belangrijke uitgangspunten en principes hierbij. De rol van de verschillende partners in de concrete uitvoering van de oudergespreksgroepen en overlegorganen wordt verduidelijkt. Vervolgens komt de keuze van de regio's, het belang van inbedding in een bestaande organisatie en een lokaal draagvlak als meerwaarde naar voor. Ook de afspraken m.b.t. het hoe en waarom van eventuele doorverwijzing worden behandeld. Tot slot illustreren we de verschillen tussen de vijf oudergespreksgroepen door stil te staan bij de inhoud, de grootte van de groep, tijdstip en frequentie en interculturaliteit en taal.

Wie zelf een oudergespreksgroep wil opstarten, vindt hiervoor een praktische handleiding in **deel drie** 'Aan de slag: zelf een oudergespreksgroep organiseren'. Aan de hand van een vijfstappenplan worden een aantal fasen doorlopen die als leidraad kunnen dienen om zelf een oudergespreksgroep op te starten. Hierbij staan we stil bij concrete ervaringen met de vijf oudergespreksgroepen en geven we een aantal tips aan de lezer mee. Tot slot gaan we in op gespreksmethodes en thema's die in de oudergespreksgroepen aan bod kwamen. Vertrouwen en luisteren, openheid in thema's en inhoud en creatieve werkvormen zijn hierin centrale elementen.

Partners met een visie

Vlaamse coördinatoren opvoedingsondersteuning

De **Vlaamse coördinatoren opvoedingsondersteuning (VCO)** die behoren tot de preventieteams van het agentschap Jongerenwelzijn zijn initiatiefnemer van dit project. Het agentschap Jongerenwelzijn organiseert hulpverlening voor jongeren en hun gezin in een problematische opvoedingssituatie. Daarnaast wordt geïnvesteerd in een preventief luik. Sinds het decreet opvoedingsondersteuning in 2007 worden de preventieteams ingezet in het verhaal van opvoedingsondersteuning. De VCO hebben vanuit het decreet een opdracht in het stimuleren van de aanstelling van een lokale coördinator opvoedingsondersteuning. Op bovenlokaal niveau zorgen zij samen met de lokale coördinatoren opvoedingsondersteuning voor afstemming van het aanbod opvoedingsondersteuning met de lokale actoren. Ook bieden de VCO ondersteuning aan de opvoedingswinkels en schenken zij prioritair aandacht aan het differentiëren van het aanbod opvoedingsondersteuning voor specifieke doelgroepen. In de loop van 2013 dooft de huidige werking van de VCO-teams uit en zet het agentschap Jongerenwelzijn niet verder in op opvoedingsondersteuning. Deze ontwikkeling kadert binnen het (in ontwerp zijnde) decreet preventieve gezinsondersteuning waarin de 'Huizen van het kind' centraal staan. Het huidige decreet opvoedingsondersteuning zal hier deels in vervat zitten.

Het blijft ook in de toekomst een uitdaging om in het opvoedingsondersteuningslandschap aandacht te besteden aan het bereiken van kansengroepen. Alle ouders hebben immers recht op opvoedingsondersteuning als vorm van maatschappelijke dienstverlening. Vanuit een inclusiegedachte moet het regulier aanbod opvoedingsondersteuning toegankelijk zijn voor *alle* ouders. In realiteit blijkt echter dat dit niet zo simpel is en dat vooral de middenklasse de weg vindt naar het aanbod opvoedingsondersteuning (informatie, pedagogisch advies, ...). Vanuit de wens om óók iets te betekenen voor andere doelgroepen (bv. mensen van andere origine, mensen in armoede, ...) ontstaan bijgevolg doelgroepgerichte initiatieven. Vaak worden deze doelgroepgerichte initiatieven gezien als stigmatiserend en te vermijden. Maar ook aan een inclusieve benadering zijn er valkuilen verbonden. Beide benaderingen houden dus voor- en nadelen in. Onze belangrijkste motivatie voor een doelgroepspecifiek aanbod is het geloof in een verscheidenheid van initiatieven naast elkaar (Van De Walle, 2012), die tegemoet komen aan een diversiteit van noden, vragen en behoeften. Door de samenwerking aan te gaan met Welzijnsschakels vzw en TAO slagen we erin om ouders die geconfronteerd worden met armoede en sociale uitsluiting daadwerkelijk te bereiken. Dit maakt het ook mogelijk om vanuit verschillende expertise na te denken over wat een zinvol aanbod opvoedingsondersteuning voor ouders in armoede zou kunnen zijn. Tegelijk impliceert dit ook het ontstaan van een afzonderlijk doelgroepgericht aanbod.

De focus op ouders in (kans)armoede roept ook de vraag op naar wat dit project wezenlijk betekent voor ouders in armoede en hoe dit tegemoetkomt aan de armoedesituatie. Armoede is een structureel sociaal probleem en tast de sociale grondrechten aan. Het gaat om recht op participatie, maatschappelijke dienstverlening, een gezin, rechtsbedeling, cultuur, inkomen,

onderwijs, werk, huisvesting, gezondheidszorg, ... Deze alomvattendheid vereist een structurele aanpak die focust op deze verschillende domeinen (tewerkstelling, huisvesting, inkomen, opleiding, gezondheidszorg). De erkenning van het materiële aspect en de noodzaak tot herverdeling zouden centrale elementen moeten vormen in armoedebestrijding. Door met dit project in te zetten op opvoedingsondersteuning voor ouders in armoede willen we tegemoet komen aan het recht op maatschappelijke dienstverlening. In het volle besef dat dit initiatief ontoereikend is om het armoedeprobleem op te lossen. We willen erkenning, begrip en steun bieden aan ouders die de opvoeding in een moeilijke context moeten zien waar te maken.

Met de keuze voor het werken met oudergespreksgroepen leggen we in dit project nadruk op de sociale en emotionele functie van opvoedingsondersteuning. Ouders geven er de voorkeur aan om met andere ouders in een informeel netwerk over opvoeding te praten (Lambrechts, 2012). Elkaar ontmoeten en ervaringen delen, biedt sociale steun in een samenleving waar de sociale cohesie en lotsverbondenheid in de loop der jaren steeds is afgenomen. Door hierop in te zetten, willen we stimuleren dat ouders elkaar vinden en zich gesteund voelen in relatie tot anderen.

Ervaring met opvoedingsondersteuning leert tot slot dat dit best geen afzonderlijke sector wordt, maar een geïntegreerd thema binnen bestaande sectoren en beleidsdomeinen. Denk maar aan de kinderopvang, de school, het buurtwerk, ... Opvoedingsondersteuning krijgt dus best vorm op die plaatsen waar ouders al komen. De Gezinsbond als partner in het project betrekken maakte het mogelijk om bij het vormgeven/bijsturen van een aanbod voor (kans)arme ouders van tieners, gebruik te maken van hun expertise in gezinnen en ondersteuning van gezinnen. Hiermee zorgen we er ook voor dat een regulier aanbod zoals dat van de Gezinsbond er ook effectief is voor alle ouders met diversiteit over sociaal- economische grenzen heen.

Welzijnsschakels vzw

Kinderen groot brengen en opvoeden in een situatie van armoede werpt heel wat bijkomende moeilijkheden op. In 2010 organiseerde **Welzijnsschakels** gespreksmomenten in lokale groepen in Wervik, Boom, Leuven, Zomergem en Tongeren over het thema 'Kansen voor kinderen'.

Wat als rode draad naar voor komt, is de wens van ouders om het goed te doen voor hun kinderen en vooral dat die kinderen het beter zouden hebben dan zichzelf. Ouders spreken een onderliggend verlangen uit naar ondersteuning die hen als ouder in de eigen leefwereld en context erkent. Maar de schrik om die stap te zetten is groot: ze zijn bang dat hun vraag een signaal is van 'we kunnen het niet aan' en dat daardoor de kinderen zullen worden 'afgenomen'. Wanneer ze de angst toch overwinnen, botsen ouders veelal op wachtlijsten of een ontoereikend aanbod, vooral in landelijke gemeenten (buiten centrumsteden).

Zoals gezegd, ouders verwoorden ook hun verlangen naar opvoedingsondersteuning die vertrekt vanuit hun situatie. Ze geven aan dat een groep hen vertrouwen kan geven en steun betekent door het luisteren naar hun verhaal en ondersteunend is in het samen zoeken van informatie en het leren kennen van organisaties.

Welzijnsschakels zag hierin een uitdaging om oudergespreksgroepen op te starten in lokale groepen en vond in het agentschap Jongerenwelzijn, de Gezinsbond en TAO de geschikte partners om hierin gedurende een jaar ervaring op te doen. Wel met het vaste voornemen waar we oudergespreksgroepen opstarten, deze ook verder te zetten als de ouders dat waardevol vinden.

Welzijnsschakels wil (samen met haar projectpartners) dat de oudergespreksgroepen gedragen worden door vrijwillige inzet. Vrijwilligers van lokale groepen zijn herkenbare vertrouwenspersonen voor de gezinnen en personen die ze bereiken. Met de vrijwilligheid, die tijd en persoonlijke levenservaring inzet, beklemtonen we ook het belang van de gewone menselijke nabijheid via ontmoeting. Zo kunnen vrijwilligers hun eigen ouder-ervaring mee inbrengen. Niet belerend, maar juist als bevestiging dat opvoeden ook bij hen niet altijd gemakkelijk verloopt. Vrijwilligers zien we daarbij graag werken in tandem: iemand met en zonder armoede-ervaring. Als teken van wederkerigheid in verscheidenheid, leren van elkaar, ...

De oudergespreksgroepen illustreren perfect de missie van Welzijnsschakels:

- Elke persoon verdient respect. Dat is de overtuiging van Welzijnsschakels.
- Welzijnsschakels verenigt groepen van vrijwilligers. Mensen met en zonder armoede-ervaring ontmoeten elkaar in deze groepen. Deze groepen willen mensen die uitgesloten worden meer kansen bieden. Welzijnsschakels ondersteunt deze groepen.
- Het is belangrijk dat mensen met en zonder armoede-ervaring elkaar echt ontmoeten. Dat gebeurt bij Welzijnsschakels op verschillende manieren: door persoonlijke contacten, door activiteiten in groep, door samen te gaan praten met maatschappelijke diensten zoals OCMW, scholen, ziekenfondsen, huisdokter, ...
- Welzijnsschakels wil steeds nieuwe mensen bereiken en betrekken bij de activiteiten.
- Welzijnsschakels werkt samen met andere organisaties om meer mensen meer kansen te geven.

De oudergespreksgroepen vertrekken vanuit het respect voor iedere ouder. Ze stimuleren ontmoeting tussen ouders met en zonder armoede-ervaring. Ze bieden kansen aan ouders door de steun die ze er van elkaar en van de gespreksbegeleiders ervaren. Zo leren ze ook nieuwe steunbronnen, die buiten de oudergespreksgroepen liggen, kennen. In de gesprekken is er sprake van echt ontmoeten en ontstaan sterke banden. Via de oudergespreksgroepen bereiken groepen ook nieuwe mensen die zich door dit aanbod weten aangesproken. De oudergespreksgroepen zijn zo waardevol, juist ook door de samenwerking met de gespreksbegeleiders van de Gezinsbond, de opgeleide ervaringsdeskundigen die De Link via haar Team voor advies en ondersteuning inzet en de steun van het agentschap Jongerenwelzijn. Deze partners borgen kwaliteit en diepgang, zonder afbreuk te doen aan de basis: ouders die elkaar ontmoeten om het te hebben over wat hen zo sterk bezig houdt: het beste voor hun kinderen!

De Link vzw - Teams voor Advies en Ondersteuning rond armoede

Teams voor advies en ondersteuning (TAO-armoede) is een onderdeel van vzw **De Link**.

Vzw De Link wil mee een antwoord bieden t.a.v. de missing link die er is tussen mensen die in armoede geboren worden enerzijds en de aanpak van armoede anderzijds. Ze wil dit doen door opgeleide ervaringsdeskundigen in armoede en sociale uitsluiting in te schakelen in alle sectoren die met armoede en armoedebestrijding te maken hebben. Met TAO-armoede willen we, op maat van de aanvrager, onze expertise over armoede ter beschikking stellen. Hiervoor doen we een beroep op opgeleide ervaringsdeskundigen in armoede en sociale uitsluiting.

Door de structurele- en participatiekloof blijven mensen in armoede verstoken van alle basisrechten en verliezen ze de greep op hun eigen leven en op de maatschappelijke besluitvorming. Deze uitsluiting heeft twee belangrijke gevolgen voor het gevoelsleven van mensen in armoede: een enorme drang om erbij te horen en een zwaar gekwetste binnenkant. Onder invloed van armoede worden bovendien basiskennis en basisvaardigheden die nodig zijn om zich in de samenleving te handhaven, niet verworven. Tenslotte wordt de kracht die uitgaat van mensen in armoede niet gewaardeerd en vaak zelfs niet gezien.

Projecten die inspelen op de krachten van mensen met een armoede-ervaring vinden we daarom heel belangrijk. Maar al te vaak wordt de focus gelegd op problemen, op datgene wat mensen niet goed kunnen of niet goed doen. In dit project lag van meet af aan de klemtoon op de krachten van mensen, op waar ze wel goed in zijn. Dat vonden we een belangrijk uitgangspunt. We waren dan ook graag bereid om dit project mee te ondersteunen door de inzet van een opgeleide ervaringsdeskundige.

Het is de opzet van dit project om ouders de kans te geven om met elkaar in dialoog te gaan over opvoeden. We weten allemaal dat opvoeden niet gemakkelijk is. Iedere ouder heeft zijn aanpak. Sommige dingen werken, andere dingen niet. Hierin kunnen alle ouders van elkaar leren. Wat we dus vooral moeten doen is ouders de kans bieden om van elkaar te kunnen leren. Vooral deze invalshoek kon ons in dit project bekoren.

Bovendien konden we ons vinden in de manier waarop de begeleiding van de groepen voorzien wordt. Een gespreksbegeleider van de Gezinsbond en een opgeleide ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting worden samen ingezet. Zij kunnen samen de groep vorm geven en uitdagen. Groepsvorming is hierbij een belangrijk uitgangspunt. Dit is immers noodzakelijk om het nodige onderlinge vertrouwen op te bouwen. Dit vertrouwen is vooral van belang voor mensen die zwaar gekwetst werden in dit leven. Wij gaan er van uit dat deze kwetsingen, ook op het vlak van opvoeden, bespreekbaar gemaakt kunnen worden indien er voldoende vertrouwen is. Op dat vlak kan de opgeleide ervaringsdeskundige een brugfunctie vervullen. Daarnaast kan de opgeleide ervaringsdeskundige een voorbeeldfunctie hebben. Wat de opgeleide ervaringsdeskundige in zijn leven kan bereiken, kan ook voor anderen haalbaar zijn.

Het mooie aan dit project is het betrekken van mensen in armoede en het erkennen van hun eigen krachten. Van daaruit wordt in groep uitgewisseld en gewerkt aan de kennis en vaardigheden van de mensen.

Ook het samenwerken met vrijwilligers sprak ons enorm aan. Elke groep wordt mee ondersteund door vrijwilligers van de organiserende Welzijnsschakel, vaak zelf mensen met een armoede-ervaring. Wij geloven dat dit een goede formule is en denken dat de wisselwerking met de opgeleide ervaringsdeskundige verrijkend kan zijn als deze vrijwilligers ingezet worden bij het begeleiden van groepen.

Tenslotte willen we even stil staan bij de omkadering van het project. TAO heeft ondertussen heel wat ervaring kunnen opdoen in de methodiek van het tandemwerk. We beseffen zeer goed dat dit nog steeds een relatief nieuwe methode is. Heel wat organisaties zijn er nog niet mee vertrouwd. Het samenspel van buitenkant en binnenkant biedt nog vele uitdagingen. Dit heeft te maken met hoe mensen zonder armoede-ervaring naar de buitenkant van armoede kijken en hoe mensen met armoede-ervaring de binnenkant van armoede beleven. Deze twee invalshoeken verbinden is niet evident. Vandaar dat TAO het belangrijk vond om in de omkadering van deze groepen een actieve rol te kunnen spelen. Bij iedere oudergespreksgroep werd er een procesgroep gevormd waarin alle partners vertegenwoordigd zijn. TAO kreeg hierbij de opdracht om er mee zorg voor te dragen dat alle partners ten volle tot hun recht kunnen komen.

Gezinsbond vzw

De **Gezinsbond** is een pluralistische en zelfstandige vereniging van gezinnen die ijvert voor maximale ontplooiingskansen voor alle gezinnen en hun leden. De opdrachtverklaring van de Gezinsbond vermeldt dat de vereniging in het bijzonder actief wil bijdragen tot het versterken van de draagkracht van elk gezin en wil werken aan een kind- en gezinsvriendelijke samenleving, gekenmerkt door een sterke sociale samenhang en duurzaamheid. Dit maatschappelijk engagement realiseert de Gezinsbond voornamelijk door activiteiten op het domein van de gezinspolitieke werking, de gezinsgerichte dienstverlening, het verenigingsleven en het sociaal-cultureel werk.

De Gezinsbond is dus actief op drie terreinen. Hoewel duidelijk te onderscheiden, zijn ze met elkaar verweven, zeker op niveau van de afdelingswerking. Met meer dan 275.000 gezinnen in Vlaanderen en het Brussels hoofdstedelijk gewest heeft de Gezinsbond een zeer ruime doelgroep. Het is ook onze nadrukkelijke wens om alle gezinnen te bereiken. De Gezinsbond ijvert voor meer erkenning en waardering voor alle gezinnen, gezinsvormen en gezinsculturen. De Gezinsbond wil een brug slaan tussen gezinnen die elkaar anders niet zouden ontmoeten. Maatschappelijk kwetsbare gezinnen vormen hier een belangrijke groep. Opvoedingsondersteuning is duidelijk een element dat kan bijdragen tot de versterking van de draagkracht van gezinnen. De complexiteit van de samenleving, de vele en soms opgedrongen verwachtingen samen met de toegenomen verantwoordelijkheidsdruk, maken de opvoeding van kinderen voor een hedendaags gezin zeker niet makkelijker.

In haar visietekst op opvoedingsondersteuning legt de Gezinsbond precies de klemtoon op een positieve en bemoedigende benadering. Alle ouders, of ze nu vader of moeder zijn, grote of kleine kinderen hebben, in een kerngezin leven of in een andere gezinsvorm, of ze in armoede leven of niet: ze willen het beste voor hun kinderen (Buysse, 2008). Ouders willen een warm, veilig en rustig nest voor hun kinderen. Het gezin moet een veilige ruimte zijn, een plaats waar elk kind tot rust kan komen en zichzelf kan zijn. Vooral de bevestiging dat ze 'goed bezig zijn' wordt als ondersteunend ervaren. Het is net deze positieve ondersteuning die ouders het vertrouwen en de steun geeft om hun opvoedingsproject verder te zetten. Dit 'schouderklopje' kan informeel gebeuren door mensen uit het eigen sociaal netwerk, en ook onze organisatie kan hier een belangrijke rol in spelen.

De Gezinsbond werkt al op verschillende manieren aan opvoedingsondersteuning. Ze doet dat via de publicaties Brieven aan Jonge Ouders, BOTsing en De Bond, gezinspolitieke acties, de kinderopasdienst, de vormingsreeksen en thematische vormingsavonden. Daarnaast biedt de Gezinsbond het opvoedingsondersteunend project Bijtanken over opvoeding @ home aan om ouders ervaringen te laten uitwisselen over de opvoeding van hun kind. Het geeft ouders de kans om thuis een leuke gespreksavond of -middag voor vrienden, familie en kennissen te organiseren over de opvoeding van de kinderen. Ook specifiek voor ouders met tieners worden dergelijke sessies georganiseerd over diverse thema's zoals de veelzijdige ontwikkeling van pubers en de leefwereld van jongeren (multimedia, seksualiteit, school, uitgaan, drugs, zakgeld, ...). De gespreksbegeleider van de Gezinsbond zorgt voor de begeleiding van de groepen.

Het verscheiden opvoedingsondersteunend aanbod is meestal beperkt tot de leden van onze vereniging. Met Bijtanken over opvoeding @ home gaan we een beetje voorbij deze grens. De gast(groot)ouders zijn lid, maar de overige deelnemers hoeven geen lid te zijn van de Gezinsbond.

Daarnaast organiseren we dit project ook via intermediaire organisaties (cf. Welzijnsschakels) waar we ons richten naar ouders die geen lid zijn.

De Gezinsbond steunt hierbij op de bevinding van het onderzoek van Buysse (2008), in opdracht van de Gezinsbond. Uit de focusgesprekken bleek dat alle ouders het bijzonder ondersteunend vinden wanneer ze met andere ouders over de opvoeding kunnen praten. Het geeft hen vertrouwen om het opvoedingstraject verder te zetten.

Via het project 'Gezinsbond voor iedereen' gaat de Gezinsbond in haar werking nog meer op zoek naar de drempels die er zijn voor bepaalde doelgroepen. Het gaat na welke mogelijke manieren zijn om die drempels weg te halen. In die zin is de samenwerking in het kader van dit project met ouders van tieners een bijzonder interessant 'laboratorium' voor de Gezinsbond. De Gezinsbond leert veel uit de ervaringen en bevindingen van het project met het oog op een streven naar een 'Gezinsbond voor iedereen'.

Starten met een project en het maken van keuzes

Partnerschap sluiten

De eerste kennismaking tussen de partners vormde het startschot om verder aan de slag te gaan en elkaar beter te leren kennen. Het zoeken naar afstemming tussen de partners is een cruciale fase en vraagt de nodige tijd. Inzicht krijgen in elkaars werking en visie is nodig om te komen tot een gezamenlijk project. Hierover in gesprek gaan, zorgt voor een sterke gedragenheid tussen de partners. Het is een proces dat startte in juni 2011 en tijdens de overlegmomenten tussen de partners voortdurend in evolutie blijft.

Samenwerking tussen organisaties die beschikken over ervaring en expertise in opvoedingsondersteuning en armoede lag voor de hand. Welzijnsschakels en de Link vzw (TAO) zijn partners die het bereiken van mensen in armoede mogelijk maken door de inzet van respectievelijk vrijwilligers en opgeleide ervaringsdeskundigen. Met de sessies Bijtanken over opvoeding @ home van de Gezinsbond, die ook gericht zijn op ouders van tieners en ouders in armoede, beschikten we onmiddellijk over een bruikbaar format om gespreksgroepen met ouders op te starten.

Doelstelling

Vanuit de expertise (in armoede, dan wel in opvoedingsondersteuning) van elke betrokken partner kwamen we tot de vaststelling dat kansengroepen (i.c. ouders van tieners in armoede) vaak worden uitgesloten in een aanbod opvoedingsondersteuning. Met dit project willen we dan ook aandacht besteden aan het bereiken van kansengroepen. We streven er naar het aanbod opvoedingsondersteuning toegankelijk te maken voor ouders in armoede of een **toegankelijk aanbod te ontwikkelen** door bestaande drempels zoveel mogelijk te minimaliseren. Belangrijke voorwaarden hierbij zijn dat het aanbod opvoedingsondersteuning nauw aansluit bij de situatie en leefwereld van ouders in armoede, dat ze zich ondersteund voelen in de opvoeding van hun tieners en het aanbod als zinvol ervaren. Met dit project willen we erkenning, begrip en steun bieden aan ouders die de opvoeding in een moeilijke context moeten waarmaken.

Op **organisatieniveau** streven we ernaar om opvoedingsondersteuning als thema onder de aandacht te brengen in bestaande sectoren/organisaties die werken met mensen in armoede. En ook omgekeerd proberen we armoede onder de aandacht te brengen binnen het aanbod opvoedingsondersteuning. Dit gebeurt enerzijds reeds in de samenwerking tussen Welzijnsschakels, de Link/TAO, de Gezinsbond en het agentschap Jongerenwelzijn. Anderzijds ontstaat er ook op lokaal vlak samenwerking tussen diverse actoren: OCMW, gemeentebestuur, onderwijs, ...

Naast deze doelstellingen in relatie tot de ouders en op organisatieniveau, stellen we ook de **structurele inbedding** van het project als doelstelling voorop. Projectmatig werken impliceert een stukje tijdelijkheid. De projectpartners stellen zich echter tot doel om het project structureel in te bedden en de oudergespreksgroepen na het eerste jaar verder te zetten. Welzijnsschakels worden gedragen door vrijwillige inzet, waarbij gewone menselijke nabijheid, ontmoeting en samenwerking tussen mensen met en zonder armoede-ervaring centrale elementen zijn. Dit biedt mogelijkheden voor een structurele lokale verankering van het project in samenwerking met lokale actoren.

Doelgroep

De focus van het project ligt op **(kans)arme ouders van tieners**. De keuze voor de doelgroep 'ouders van tieners' werd ingegeven door de ervaringen van de werkgroep Jongeren van het agentschap Jongerenwelzijn. In het voorwoord kaderden we het ontstaan van deze werkgroep binnen de gesignaleerde nood aan een aanbod opvoedingsondersteuning voor ouders van tieners. Tegelijk hebben de VCO in het uitwerken van projecten bijzondere aandacht voor kansengroepen. Armoede is hierbij een kernelement.

Oorspronkelijk streefden we ernaar om een **mix** van ouders met en zonder armoede-ervaring te realiseren. Dit werd vooropgesteld vanuit een inclusiegedachte waarin we ouders uit diverse contexten met elkaar in contact wilden brengen zodoende ervaringen te kunnen uitwisselen om elkaars leefwereld te leren kennen. Dit vanuit de idee dat het voor beiden een verrijking kan zijn om samen te praten over opvoeding. Het hebben van vragen, onzekerheden over opvoeding is een universeel gegeven en kan zeker niet gelinkt worden aan origine, sociaal-economische status, gezinssamenstelling of leeftijd van opvoeder of kind (Vandenbroeck, 2007).

Door open te staan voor zowel ouders in armoede als niet in armoede leek ook het mogelijk stigmatiserend effect voor ouders in armoede te verdwijnen. In de praktijk blijkt dit echter niet evident en komen vooral ouders met armoede-ervaring naar de ouderbijeenkomsten. Dit roept de vraag op hoe dit komt (dit heeft wellicht iets te maken met de werving van de Welzijnsschakels die in se een stuk doelgroepgericht is) en of het uitgangspunt van inclusief werken houdbaar blijft. Ook de stem van ouders zelf is hierin van belang: wensen zij samen te komen met 'lotgenoten', vinden ze dit stigmatiserend, hebben ze er behoefte aan om ook een ander zijn leefwereld te leren kennen, ... ?

Onze ervaring

Uit de praktijk blijkt dat het project een grote meerderheid van alleenstaande ouders bereikt. In enkele groepen zijn ook allochtone mama's vertegenwoordigd die al dan niet goed vertrouwd zijn met het Nederlands (zie verder – taal). Het bereiken van vaders lijkt minder makkelijk. In slechts één oudergespreksgroep is een papa aanwezig.

De keuze voor oudergespreksgroepen

In het decreet opvoedingsondersteuning van 13 juli 2007 ligt de nadruk op opvoedingsondersteuning in termen van informatieverstrekking en adviesverlening aan ouders (Noens & Ramaekers, 2011). Dit vertaalt zich ook zo op het terrein door een veelheid aan infoavonden, workshops, vorming, enz. waarin deskundigheid van experts in opvoeding centraal staat. Maar tevens het belang van ontmoeting tussen ouders wordt vermeld, namelijk 'Het stimuleren van ontmoetingen tussen opvoedingsverantwoordelijken met de nadruk op het creëren van sociale netwerken en het bespreekbaar maken van opvoeden van kinderen bij brede groepen van opvoedingsverantwoordelijken.' Recent onderzoek bevestigt het belang van ontmoeting (Vandenbroeck, 2007; Buysse 2008). Buysse (2008) stelt bijvoorbeeld dat er één steunbron is die voor alle ouders in alle groepen als ondersteunend wordt ervaren, nl. het sociaal netwerk. Ouders geven er de voorkeur aan om met andere ouders in een informeel netwerk over opvoeding te praten (Lambrechts, 2012). Elkaar ontmoeten en ervaringen delen, biedt sociale steun in een samenleving waar de sociale cohesie en lotsverbondenheid in de loop der jaren steeds is afgenomen. Recent worden dan ook heel wat initiatieven genomen op (inter)gemeentelijk, provinciaal en Vlaams niveau die werken aan het versterken van netwerken van ouders.

Tijdens gespreksmomenten in lokale Welzijnsschakelgroepen gaven ouders in armoede aan dat een groep hen vertrouwen en steun kan bieden als klankbord en informatiekanaal. Het faciliteren van informele sociale steun kan gebeuren in diverse vormen van ontmoeten (Noens & Ramaekers, 2011). Ouders geven aan nood te hebben aan een sociale ruimte waarin ze tips, feedback en bevestiging kunnen krijgen. Dit kan op diverse manieren, bv. in ontmoetingsplaatsen, mammacafés, oudergespreksgroepen, activiteiten in een spelothek, ... Vanuit de aanwezige expertise bij de partners is gekozen voor oudergespreksgroepen. Hiermee willen we ook inzetten op deze informele sociale steun en inspelen op de vraag van ouders in armoede. Door te vertrekken van de werking van Welzijnsschakels kunnen bestaande sociale netwerken ondersteund, versterkt en uitgebreid worden.

Belangrijke uitgangspunten en principes in het werken met oudergespreksgroepen

Krachtgericht werken versus probleemgericht werken

Een krachtgerichte of empowermentgerichte benadering gaat uit van de kracht en energie van elke mens. Het gaat erom mensen vertrouwen te geven in eigen mogelijkheden en zicht te krijgen op steun- en hulpbronnen. Door de focus te leggen op ontmoeting, waarbij samenkomen en ervaringen uitwisselen centraal staan, wordt vertrokken van een positieve benadering. Uitgangspunt is dat elke ouder vragen of onzekerheden heeft en dat net in interactie met anderen dit vertrouwen en steunbronnen worden gevonden (emotioneel: je hart eens kunnen luchten, ideeën uitwisselen: hoe pakt een andere ouder iets aan, ...). Aanleiding voor deelname aan een oudergespreksgroep is ook niet in de eerste plaats een probleem in de opvoeding, maar het ouderschap op zich. De gemeenschappelijkheid en ervaring van het ouder-zijn, in goede en kwade dagen, is een aspect dat hen verbindt. Een positieve betrokkenheid op elkaar en geloof in de krachten van iedereen (ouders, vrijwilligers, gespreksbegeleiders, opgeleide ervaringsdeskundigen) zorgen voor een open en ongedwongen sfeer. Ervaring met de eerste oudergespreksgroepen leert dat dit erg belangrijk is. Waar er in eerste instantie nog drempels zijn om aan de oudergespreksgroep deel te nemen, omwille van eerdere ervaringen en de angst om zijn kinderen kwijt te geraken, groeit doorheen het groepsproces vertrouwen en openheid. Hoewel de oudergespreksgroepen niet de intentie hebben om te focussen op problemen, komt het toch voor dat er ernstige thema's, persoonlijke ervaringen en kwetsuren uit het verleden worden gedeeld. Uitgangspunt is echter het perspectief en de beleving van ouders, die aangeven zich in de oudergespreksgroepen ondersteund te voelen.

Participatie en inspraak van ouders

De ruimte die ouders krijgen voor participatie en inspraak wordt onder andere bepaald door de aanpak van de gespreksbegeleider. De oudergespreksgroepen hebben niet de intentie om ouders iets bij te leren of te zorgen voor pure informatieoverdracht. Het is ook niet de bedoeling dat de gespreksbegeleider de houding van een lesgever aanneemt.

De gespreksleider is hier niet om ouders dingen te leren. Het is dus geen schoolse manier van werken. Ze is hier om samen dingen te doen, om zelf ook stukken uit haar privéleven te delen. Daardoor merken ouders dat ze niet de enigen zijn met problemen.

De houding van de gespreksbegeleider is erg belangrijk. We gaan de ouders niets aanleren maar we gaan 'samen doen'. Ik durf mezelf ook kwetsbaar opstellen. Ouders merken hierdoor dat ze niet de enigen zijn met vragen en moeilijkheden.

Ik ga nooit zeggen dat ze iets fout doen. Ik kies eerder voor een zachte, luisterende houding. Ik zorg dat iedereen gelijk aan bod komt en betrokken is.

Wel kan er op vraag van ouders een informatief luik verbonden zijn aan de oudergespreksgroep, maar veelal is het de bedoeling dat ouders zelf een actieve inbreng doen over thema's die zij zelf relevant vinden. Het gaat er om een evenwicht te vinden tussen enerzijds voorbereiden van een oudergespreksgroep en dus te zorgen voor een zekere input, en anderzijds ruimte te geven aan de verhalen en thema's van ouders.

Ik neem de voorbereiding elke keer mee, maar ik laat ouders de richting kiezen.

De kracht van vrijwillige inzet

Meer dan de materiële noden die samengaan met armoede, weegt de ervaring van uitsluiting die ermee samengaat. Het is vooral op die dimensie dat vrijwilligers kunnen inzetten. Gevraagd naar de kracht van vrijwilligerswerk is Céline Luyten, opgeleide ervaringsdeskundige duidelijk: 'Je moest eens weten hoeveel nood er is aan gewone menselijkheid. Vrijwilligers betekenen heel wat, vooral als ze zichzelf blijven, als mens, en zich bewust zijn dat ze in hun vrijwilligerswerk ook heel wat krijgen dat hun verlangens of noden invult. Er is vooral nood aan mensen die ons laten zien en voelen wie ze zijn, en die de openheid hebben om ook ons die ruimte te geven. Mensen onder elkaar praten met elkaar. Zo groeien we samen, in gelijkwaardigheid.'

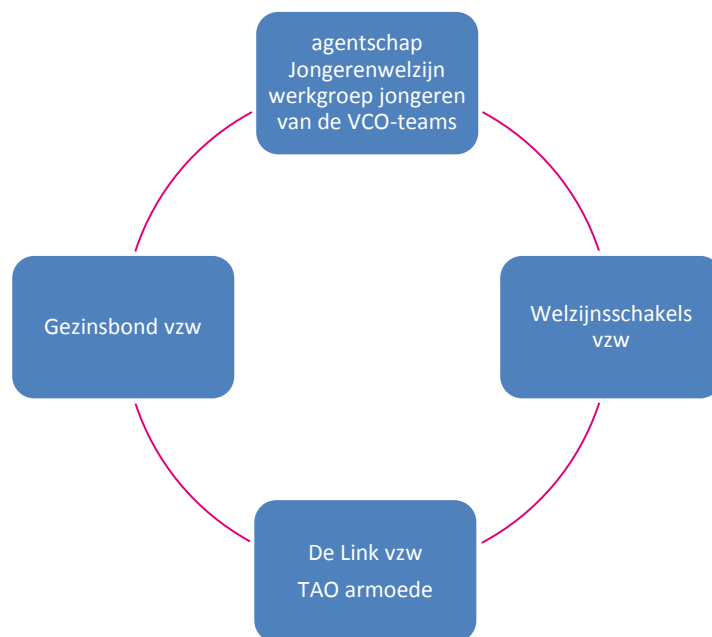
Of het nu vanuit het perspectief van mensen met of zonder armoede-ervaring gaat, de vaststelling blijft dezelfde: langs twee kanten kennen we elkaars leefwereld niet. Enkel door contact kunnen we elkaars leefwereld leren kennen, en dat is waar het op aan komt. Elk gesprek in de hulpverlening heeft een opdracht. Maar een gesprek dat we voeren om elkaar te leren kennen, heeft geen opdracht. Daarin kan zich de kracht van het vrijwilligerswerk onderscheiden van deze van de hulpverlening. Dat vraagt dan wel dat vrijwilligers zich beroepen op hun authentieke kracht. Andries Baart zegt hierover: '...Het is ook zaak aan te sluiten bij het geleefde leven en vooral te blijven inzetten op een vrijwilligersinbreng die steunt op de eigen, vrij toegankelijke leefwereldbronnen van wijsheid, vaardigheid en toewijding'.

Dit kan zeker ook spelen in de oudergespreksgroepen waar de eigen (groot)ouderervaring een belangrijke gemeenschappelijke ervaring kan aanreiken. En die eigen ervaring is zeker inzetbaar, zonder dat ze belerend hoeft te zijn of als voorbeeld gesteld worden. Monique Adyns, opgeleide ervaringsdeskundige zegt hierover: 'Vrijwilligers kunnen model staan voor dingen die we niet geleerd hebben, bijvoorbeeld vertrouwen hebben, vriendelijk zijn ... Zonder dat jullie iets zeggen, zonder te zeggen hoe we het moeten doen, leren we veel van jullie. Als we eerst zelf vertrouwen krijgen, kunnen we ook gaan vertrouwen. Als jullie laten blijken ook al eens problemen te hebben, neem je ons in vertrouwen. We voelen iets van gelijkwaardigheid. Ik ben opgegroeid in alle negativiteit. Ik heb nooit iets positiefs gezien. Ik leer positieve dingen zien door jullie. We hebben nooit keuzes gehad. Dus kunnen we ze ook niet maken. We moeten dat leren. Daarom is het belangrijk dat je ons vraagt: wat denk je erover? Wat zou je willen (kiezen)?'

Oudergespreksgroepen lenen zich bij uitstek om een dergelijke wederkerigheid, geworteld in vrijwillige inzet, te beoefenen en zo het sociale netwerk van mensen te versterken.

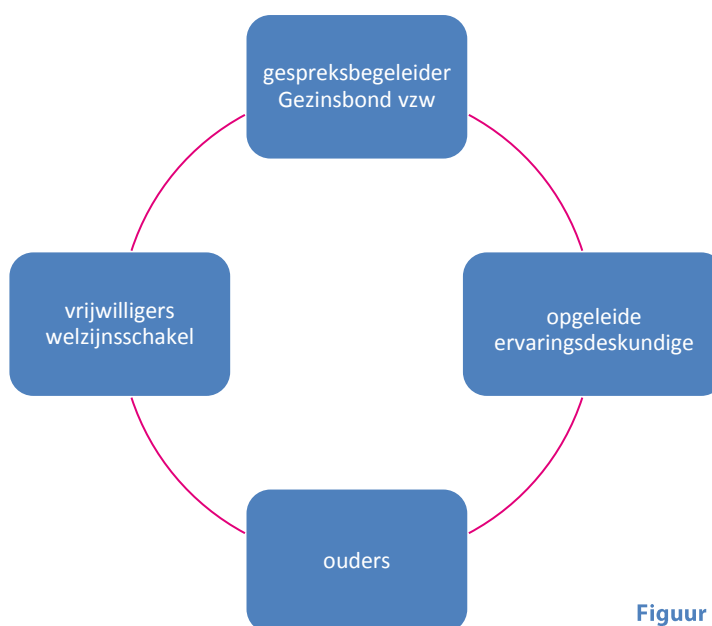
De rol van verschillende partners en overlegorganen

Eerder in dit rapport stelden de betrokken partners hun werking en motivatie om met dit project aan de slag te gaan voor. Hieruit bleek reeds dat elke partner vanuit zijn ervaring en expertise een specifieke bijdrage levert aan de vormgeving van het project. Het idee en de format van de oudergespreksgroepen kwam tot stand in overleg tussen deze partners in de **stuurgroep** op **Vlaams niveau**.

Figuur 1: Stuurgroep

Dit projectidee realiseren, kan echter niet zonder de inzet van lokale actoren. Daarom werd gezocht naar partners die concreet met de **oudergespreksgroepen** aan de slag wilden. Meer informatie over de regioselectie komt in het volgende punt aan bod.

Figuur 2: Oudergespreksgroep

Een tandem vrijwilligers met en zonder armoede-ervaring en een tandem gevormd door een opgeleide ervaringsdeskundige en een gespreksbegeleider, werden aangesproken om de oudergespreksgroepen organisatorisch en inhoudelijk vorm te geven.

Het is een goeie tandem. Dat gevoel komt terug in de groep. Ze krijgen heel de groep mee. Niemand kruipt in zijn schulp.

De **vrijwilligers** staan in voor het bekend maken van de oudergespreksgroep en het aanspreken van ouders. Daarnaast zoeken zij praktische oplossingen om deelname mogelijk te maken (vb. vervoer, kinderopvang, ...), zorgen zij voor het onthaal bij aanvang van elke oudergespreksgroep en de opvolging nadien (zijn er ouders die afhaken?, waarom?, ...). Tijdens de oudergespreksgroep brengen vrijwilligers ook hun ervaringen als (groot)ouder in.

Zo wilde een moeder graag naar de oudergespreksgroep komen, maar moest zij haar zoon op hetzelfde moment naar de sportclub brengen en kon zij hiervoor op niemand anders beroep doen.

De **gespreksbegeleider** heeft reeds ervaring in het omgaan met groepsprocessen vanuit het project Bijtanken over opvoeding @ home van de Gezinsbond. In tandem met de **opgeleide ervaringsdeskundige** in de armoede en sociale uitsluiting bereidt de gespreksbegeleider de oudergespreksgroep voor door gebruik te maken van bepaalde werkvormen/ondersteunende materialen (foto's, thema's, boom, ...). De gespreksbegeleider faciliteert de dialoog tussen ouders maar is geen 'lesgever'. Hij besteedt hoofdzakelijk aandacht aan het groepsproces. De specifieke rol van de opgeleide ervaringsdeskundige bestaat erin een brug te vormen tussen de gespreksbegeleider en de ouders. Enerzijds ter ondersteuning van de gespreksbegeleider, anderzijds om signalen van ouders op te pikken, zaken te verduidelijken en aan te voelen wat er leeft bij de ouders. Daarnaast brengt de opgeleide ervaringsdeskundige zijn verhaal in om het gesprek te voeden.

Wanneer het gesprek dreigt stil te vallen, vertelt de opgeleide ervaringsdeskundige haar verhaal en komen ze wel weer op gang.

Ouders en grootouders brengen hun ervaringen in de oudergespreksgroep en bepalen zo mee de inhoud van de verschillende bijeenkomsten. Daarnaast steunen ze elkaar doorheen het gespreksmoment.

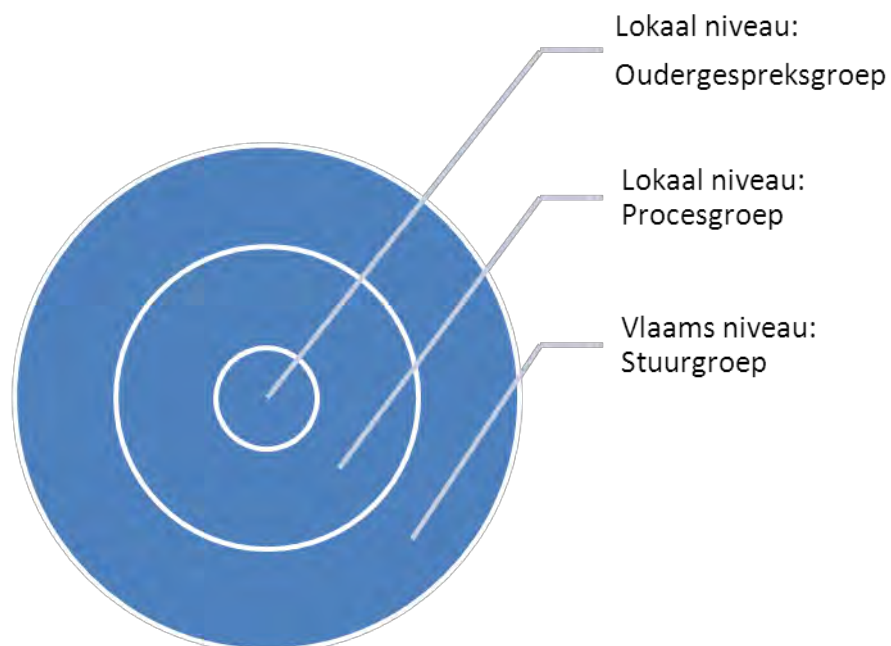
Om het verloop van de oudergespreksgroepen goed te kunnen opvolgen en de betrokkenen tevens een forum te geven waar zij terecht kunnen met vragen, moeilijkheden of onzekerheden werd in elke gemeente waar een oudergespreksgroep doorgaat ook een **procesgroep** opgericht. Sfeer in de groep, thema's, samenwerking tussen de tandems, instappen van nieuwe ouders, ... zijn aspecten die hier op de agenda staan. Ook de betrokkenheid van andere lokale partners vormt hier een mogelijkheid, die tevens voor een lokaal draagvlak kunnen zorgen (cf. lokaal draagvlak als meerwaarde).

Figuur 3: Procesgroep

Door het bestaan van deze structuren, stuurgroep-procesgroep-oudergespreksgroep, en de rol die verschillende actoren vervullen, geeft het project blijk van een sterke omkadering. De eerste ervaringen leren dat het in de beginfase geen overbodige luxe is om met een goede omkadering en gedragenheid van start te gaan. Dit maakt het maximaal opbouwen en delen van expertise mogelijk. Door middel van uitwisseling en reflectie in de stuurgroep kunnen ervaringen die zich voordoen in de ene groep ook een meerwaarde betekenen voor de andere groepen. Tevens kunnen reflecties door de stuurgroep op een hoger niveau getild worden. Dit kan een stap zijn naar beleidsbeïnvloeding.

In het kader van continuering van het project of zelfs het structureel mogelijk maken van dergelijke oudergespreksgroepen wordt gezocht hoe deze omkadering in de toekomst kan evolueren. We raden opstartende oudergespreksgroepen zeker aan om vast te houden aan een goede inbedding van het project en op zoek te gaan naar samenwerking.

Het kiezen van een regio

De selectie van gemeenten gebeurde op basis van contacten met de lokale afdelingen van Welzijnsschakels. De aanwezigheid van een Welzijnsschakel, bereidheid en interesse van de vrijwilligers, de aan- of afwezigheid van een bestaande oudergespreksgroep, gelijkaardige initiatieven binnen andere lokale organisaties, ... waren factoren die een rol speelden in de selectie. Op basis hiervan maakten we in West-Vlaanderen de keuze voor Welzijnsschakel Tegoare in Ieper, in Oost-Vlaanderen voor Welzijnsschakel Wichelen, in Vlaams-Brabant voor Welzijnsschakel Buurthuis Ommekaar te Buizingen, in Antwerpen voor Welzijnsschakel Kiemen te Lint (i.s.m. Schakel Kontich) en voor de Breese schakel in Limburg. Eind 2011 ging er in vier provincies effectief een oudergespreksgroep van start. In Vlaams-Brabant kon de oudergespreksgroep pas in april 2012 beginnen omdat het meer tijd vroeg om een Welzijnsschakel te selecteren die aan de bovenstaande voorwaarden voldeed.

Vóór de opstart van het project in een bepaalde gemeente/regio, is het goed om na te gaan of er eventueel gelijkaardige initiatieven bestaan. Hiervan op de hoogte zijn, maakt het mogelijk om in overleg te treden en naar afstemming te zoeken. Een aantal vragen kunnen hierbij verhelderend zijn; wat is de doelstelling van de oudergespreksgroep, welke functie staat centraal (informatief of elkaar ontmoeten), op welke doelgroep wordt gemikt, in welke mate is er inspraak van ouders bij het vormgeven aan de oudergespreksgroep, hoe groot is het bereik (cliënteel van de eigen organisatie of ook ruimer?). Wanneer deze informatie bekend is, kan er gezocht worden naar een antwoord op volgende verkennende vragen: is er te veel overlap, kan een bijkomende oudergespreksgroep een meerwaarde bieden voor een andere groep ouders, ... ?

Onze ervaring

De Welzijnsschakel van Tienen zag mogelijkheden in het opstarten van een oudergespreksgroep vanuit hun werking. Er werd een bijeenkomst gepland om de mogelijkheden hiertoe te bekijken. De Welzijnsschakel nodigde lokaal nog een aantal andere partners uit die mee betrokken konden worden. Zo zat ook Begeleid Wonen Tienen aan tafel die reeds jarenlang ervaring heeft met oudergespreksgroepen (ruimer dan hun eigen cliënteel). Tijdens de bijeenkomst werd meer informatie gedeeld over de oudergespreksgroepen bij Begeleid Wonen Tienen. Het kiezen voor een stevige basis voor ons project impliceerde dat we geen andere lokale werking kunnen voorbijgaan. Daarom beslisten we dat ons project in deze gemeente weinig meerwaarde zou betekenen. We gaven hierdoor een andere Welzijnsschakel de kans om in te tekenen op het project.

Inbedding in een bestaande organisatie

Alle opgestarte oudergespreksgroepen in dit project zijn ingebed in een lokale Welzijnsschakel. De verankering en gedragenheid in een bestaande organisatie levert heel wat voordeel op. Er zijn immers nogal wat taken die lokaal kunnen opgenomen worden. Denk maar aan het regelen van een locatie om de oudergespreksgroep te laten doorgaan, het aanspreken van deelnemers, kinderopvang voorzien, een drankje ter beschikking stellen, ... Zoals reeds aangehaald spelen de vrijwilligers van de lokale Welzijnsschakel een belangrijke rol in het vervullen van deze opdrachten.

Bovendien bereiken de lokale Welzijnsschakels met hun aanbod al heel wat mensen die kinderen hebben. Er is immers een traditie in het (al dan niet thematisch) samenbrengen van mensen in armoede. Dit betekende een meerwaarde in het werven van ouders.

Het is echter geen must dat de organisatie die het project 'draagt' reeds ervaring heeft in het samenbrengen van ouders. Ook zonder die ervaring is het mogelijk om ontmoeting tussen ouders te stimuleren. Het vraagt dan wel meer tijd en creativiteit om de doelgroep te bereiken.

Naast de inbedding in Welzijnsschakels kunnen ook andere organisaties dergelijk initiatief nemen, bijvoorbeeld inloopteams, verenigingen waar armen het woord nemen, voorzieningen bijzondere jeugdbijstand, ...

Lokaal draagvlak als meerwaarde

Naast de kernorganisatie (in dit geval de lokale Welzijnsschakel) worden ook lokale besturen en andere organisaties graag vanaf de embryonale fase bij de oudergespreksgroep betrokken. Deze betrokkenheid kan een minimale of maximale invulling krijgen. Hoe dan ook is de betrokkenheid, de link met de gemeente, het OCMW en andere organisaties die zich engageren voor ouders in armoede belangrijk. Minimaal betekent dit de lokale actoren informeren; hen op de hoogte stellen, zodat zij het initiatief kennen en eventueel mee bekend kunnen maken. Ook in de werving van ouders, of op vlak van continuering (zowel inhoudelijk als financieel) van het project kunnen lokale actoren een rol spelen. Sommige lokale actoren willen ook graag betrokken zijn in de procesgroep. Omwille van de aard van de procesgroep, waarin heel concrete zaken op niveau van het functioneren van de oudergespreksgroep en ieders rol daarbij besproken worden, moet een uitbreiding met externe partners steeds afgewogen worden. Een uitbreiding kan immers bedreigend zijn voor vrijwilligers, opgeleide ervaringsdeskundige en/of gespreksbegeleider. Voor hen moet de procesgroep een forum zijn waar zij hun vragen en zorgen in vertrouwen kunnen uiten. Er moet een open sfeer heersen die niet gehinderd wordt door een 'controlerende' actor aan tafel. Tegelijk is het echter belangrijk om bereidwillige partners mee aan tafel te krijgen.

De opsplitsing van de procesgroep kan een oplossing bieden. Het ene deel van het overleg kan in meer vertrouwelijke kring gebeuren en zo op de concrete zaken ingaan, zoals de samenwerking tussen de tandems, zorg voor de ouders, ... Het andere deel staat dan open voor externen om aspecten zoals toeleiding, continuering, structurele inbedding, ... te bespreken. Dit is een meer maximale invulling van de betrokkenheid van lokale actoren.

Naast het betrekken van lokale actoren in de specifieke overlegorganen van het project, is het ook belangrijk om naar buiten te treden via verschillende kanalen. Zo kan er een algemene communicatie gevoerd worden om het project voor te stellen aan lokale partners (vb. schepenen, OCMW, gemeente, ...). Daarnaast kan toenadering gezocht worden tot bestaande overlegplatformen zoals het (boven)lokaal overleg opvoedingsondersteuning, of het lokaal overleg kinderopvang, ... Deze overlegmomenten bieden een forum om dergelijke projecten met elkaar te delen, ervaringen uit te wisselen en indien mogelijk potentiële partners aan te sporen tot samenwerking.

Doorverwijzing

Organisaties met ervaring in het begeleiden van oudergespreksgroepen gaven aan dat er vaak heel persoonlijke, emotionele en zwaar beladen thema's naar boven komen in het verhaal van ouders. Daarom is er bij de start van het project nagedacht over hoe zoveel mogelijk zorg te dragen voor ouders. Op een bepaald moment kunnen ouders immers nood hebben aan meer dan een informele babbel met andere ouders. Dan moet de mogelijkheid er zijn om ouders met hulpvragen verder te helpen en door te verwijzen naar andere (hulpverlenende) instanties. Voor de start van het project werden hierover in de procesgroep afspraken gemaakt. In geval ouders een dringende vraag hebben waarmee ze verder geholpen willen worden, kunnen de vrijwilligers, ervaringsdeskundige of gespreksbegeleider steeds contact opnemen met TAO of de VCO. Vanuit hun netwerk en kennis van de sociale kaart, kunnen zij mee op zoek gaan naar waar ouders terecht kunnen. Belangrijk hierbij is dat de vragen vanuit de ouders zelf komen en dat dit niet door anderen wordt opgedrongen. Ouders moeten immers het gevoel blijven hebben dat ze in de oudergespreksgroep terecht kunnen, dat er vertrouwen is, en niet dat het een opstap is om hen door te loodsen naar verdere hulpverlening.

Uit de praktijk blijkt dat we deze afspraken nog niet hebben moeten benutten. Desalniettemin lijkt het noodzakelijk om bij de opstart na te denken over welke partners uit de buurt ouders, indien nodig, extra kunnen ondersteunen. Wanneer andere organisaties op de hoogte of betrokken zijn bij de oudergespreksgroep (cf. lokaal draagvlak) zien we ook hier een meerwaarde.

Verschillende groepen, verschillende richtingen

Inhoud

Ervaring met de vijf oudergespreksgroepen leert dat geen enkele groep dezelfde is. De aanpak van de vrijwilligerstandem, de gespreksbegeleider en opgeleide ervaringsdeskundige speelt hierin mee, evenals de inbreng van de ouders. Beide tandems doen elk vanuit hun achtergrond en ervaring een inbreng die mee de dynamiek in de groep bepaalt. Vrijwilligers brengen bijvoorbeeld hun eigen ervaringen als ouder of grootouder in. Opgeleide ervaringsdeskundigen zijn er vanuit hun opleiding bijzonder sterk in om via hun eigen armoede-ervaring aansluiting te zoeken met de leefwereld van anderen. Hierin hebben ze elk hun eigen aanpak. Ook de gespreksbegeleiders met hun geëigende werkvormen en materialen geven invulling aan de groep. Maar bovenal zijn het de ouders die mee de richting en invulling bepalen. Zij geven aan op welke aspecten en thema's ze al dan niet verder wensen in te gaan, wat ze samen willen doen of ondernemen. Beide tandems trachten hier zo goed mogelijk op in te spelen. Verschillende betrokkenen geven dus vorm en inhoud aan de oudergespreksgroepen en leggen hierbij eigen accenten.

Bij de start was de boom een aanleiding om te vertellen en ervaringen uit te wisselen. Nu hebben we al zes sessies met de boom gedaan. Soms vragen we ons af hoe we de tijd gaan vullen maar uiteindelijk blijkt dat het altijd te kort is. Het volgende thema gaat 'pubers' zijn, pubers zijn overal hetzelfde en ze gedragen zich overal hetzelfde.

De grootte van de groep

Het aantal ouders dat deelneemt aan de oudergespreksgroepen varieert van groep tot groep. Gemiddeld bestaat een groep uit een achttal ouders. Sommige groepen startten met meer ouders, maar na verloop van tijd verminderde dit aantal enigszins omdat sommigen toch afhaken. Bijvoorbeeld omwille van de gevraagde tijdsinvestering of omdat een oudergespreksgroep toch niets voor hen blijkt te zijn. Daarom is het aan te raden om eerder met een iets grotere groep te starten, zodanig dat er toch nog een werkbaar aantal overblijft als ouders afhaken of door omstandigheden eens niet aanwezig kunnen zijn. Een te grote groep heeft echter als nadeel dat dit een zekere afstand schept tussen de deelnemers en dat het moeilijker is (of langer duurt) om vertrouwen te krijgen in elkaar. Een grotere groep zorgt er immers voor dat de beschikbare tijd over meer mensen moet worden verdeeld en dat er dus minder lang kan worden stilgestaan bij het verhaal van elke ouder. Dit kan deels ondervangen worden doordat ouders tijdens de pauze of na de oudergespreksgroep vaak nog wat blijven hangen om na te praten. Een te kleine groep heeft dan weer het risico dat er te weinig input komt, dat het gesprek dreigt stil te vallen en ouders te veel moeten investeren in verhouding tot wat ze ervoor terug krijgen.

Een ander aspect dat belangrijk is in de groepsomvang is het al dan niet toelaten van 'nieuwe' ouders eens de groepen zijn gestart. Het kan voorkomen dat ouders de groep zelf als te klein ervaren en op zoek willen gaan naar andere ouders om deel te nemen. Soms brengen ouders dan nog iemand uit hun netwerk mee. Het is echter niet altijd evident om een bestaande groep uit te breiden omdat de groep een traject heeft afgelegd en de reeds deelnemende ouders hier weigerachtig tegenover staan. Het is belangrijk om hier zorgzaam mee om te gaan en een evenwicht te zoeken tussen keuze voor de bestaande groep en voldoende openheid naar buiten toe. Een mogelijkheid kan zijn om te werken met vaste instapmomenten (bv. twee maal per jaar). Zo voorkom je dat er telkens weer nieuwe ouders zijn (wat er kan voor zorgen dat het

groepsproces stagneert) en dat er voor geïnteresseerden tegelijk een mogelijkheid blijft om in te stappen. Door ouders op gelijk welk moment te laten toetreden dreigt het gevaar voor het ontstaan van loszandgroepen waarbij de vrijblijvendheid primeert op verbondenheid. Vanuit het oogpunt van participatie (cf. belangrijke uitgangspunten en principes in het werken met oudergespreksgroepen) van ouders is het sowieso aangewezen de bestaande groep te betrekken bij beslissingen hieromtrent.

Tijdstip en frequentie

Naast de groepsomvang verschillen de gespreksgroepen ook in het tijdstip waarop ze doorgaan. Omwille van praktisch-organisatorische redenen gebeurde de keuze van data vóór de eigenlijke opstart van de groep. Vooral de mogelijkheden van de gespreksbegeleider, opgeleide ervaringsdeskundige en vrijwilligers waren bepalend. Ook de beschikbaarheid van een locatie speelt mee. De dagen waren dus bepaald vooraleer er ouders werden aangesproken. Daardoor werden ouders automatisch in- en uit- gesloten. Omwille van werk, zorg voor de kinderen, hobby's van de kinderen of andere (familiale) omstandigheden is het voor ouders op bepaalde momenten immers moeilijk om deel te nemen en zich te engageren. Het is aangewezen om voordien reeds een inschatting te maken van factoren die de deelname van ouders bepalen (nine-to-five-job, ploegensysteem, weekendwerk, zorg voor (kleine) kinderen, mobiliteit/beschikbaarheid openbaar vervoer, ...). Sowieso is het onmogelijk om een moment vast te leggen dat voor iedereen geschikt is.

Een mogelijke tussenoplossing is om één of twee bijeenkomsten vast te leggen en dit moment dan bij de start samen met de ouders te evalueren.

Onze ervaring

In de vijf oudergespreksgroepen merken we een grote diversiteit in het moment waarop de groep samenkomt. In Wichelen was dat op zaterdagmiddag van 14 tot 16 uur, evenals in Leper, waar er reeds een koffiemoment is om 13u30. In Buizingen op woensdagvoormiddag van 9u30 tot 11u30, in Lint en Bree op dinsdagavond van 19 tot 21 uur.

De frequentie van de samenkomsten werd vastgelegd op tien keer per jaar. Concreet betekent dit een maandelijkse samenkomst, uitgezonderd in de vakantieperiode juli-augustus. Het nadeel van maandelijkse bijeenkomsten is dat er een periode van twee maand verstrijkt als ouders door omstandigheden eens niet kunnen deelnemen. Dit vergroot de drempel om terug aan de bijeenkomsten deel te nemen. Frequenter samenkomen (wekelijks of zelfs om de twee weken) vraagt dan weer een erg grote tijdsinvestering van ouders die niet altijd haalbaar is.

Interculturaliteit en taal: gemeenschappelijkheid in verschil

In sommige oudergespreksgroepen weerspiegelt de etnisch-culturele diversiteit in de regio zich ook in de groep. Het werken met dergelijke 'gemengde' groepen waarin verschillende nationaliteiten vertegenwoordigd zijn, blijkt een positieve ervaring. Door kennis te maken met wie 'anders' (en vaak ook onbekend) is, worden vooroordelen doorprikt. Het wordt dan immers duidelijk dat er naast verschillen ook heel wat gelijkenissen zijn. Het ouderschap vormt hier terug een aspect dat hen verbindt.

In de groep maken ze duidelijk dat ze ook hun best doen maar dat ze meer te maken hebben met generatieconflicten: jongeren die het westerse leven hebben ingeademd terwijl ouderen nog meer vasthouden aan hun land van herkomst. Jongeren gaan daar ook sneller een machtspositie innemen omdat ouders meer afhankelijk van hen zijn, door de taal. Autochtone ouders geven aan hoe zij dat ervaren en geven elkaar ook tips.

Het is goed om onder de aandacht te brengen wat ouders gemeenschappelijk hebben. Ook de armoede-ervaring kan een gemeenschappelijk element zijn waarin ouders elkaar vinden. Daarnaast komt in deze groepen tot uiting dat mensen die verbonden zijn omwille van etnisch-culturele afkomst of armoede of een ander kenmerk ook geen homogene groepen vormen, maar onderling sterk van elkaar kunnen verschillen. Er bestaat immers een diversiteit binnen en over de sociaal-economische en etnische-culturele grenzen heen. Interculturaliteit gaat dus niet alleen over verschil in etniciteit, maar bovendien over de uniciteit, en dus het verschillend zijn, van elke mens.

Als er conflicten zijn, heeft dit meer met personen te maken, dan met nationaliteiten. Interculturaliteit is niet alleen kleur en afkomst.

Diversiteit in nationaliteit impliceert ook een stuk diversiteit in taal. De taal van de deelnemers is een belangrijk aandachtspunt. Taal kan een invloed hebben op het verloop van de gesprekken. Wanneer iedereen eenzelfde dialect spreekt, klinkt alles vertrouwd. Dit bepaalt mee een sfeer van herkenning in de groep. Er wordt specifiek aandacht besteed aan de taal van de opgeleide ervaringsdeskundige en de gespreksbegeleider en de taal van ouders met een andere origine. Bij de zoektocht naar de tandem gespreksbegeleider-opgeleide ervaringsdeskundige wordt in de mate van het mogelijke gezocht naar mensen uit dezelfde regio. In sommige groepen, waar ouders die de Nederlandse taal minder machtig zijn, staan gespreksbegeleider of vrijwilliger soms voor de taak inbreng van anderstalige ouders te 'vertalen'.

Het is mooi om te zien dat iedereen zijn best doet om Nederlands te praten.

Het verduidelijken van moeilijke Nederlandstalige begrippen, of het stilstaan bij de inbreng van de ouder met een andere moedertaal leidt tot een trager tempo in het groepsgesprek. Ook al verlopen gesprekken soms trager, dit kan een meerwaarde zijn in die zin dat omwille van het tempo meer diepgang mogelijk is.

In één oudergespreksgroep zijn twee allochtone mama's aanwezig die de Nederlandse taal begrijpen en zich beperkt in het Nederlands kunnen uitdrukken. De andere betrokkenen stonden er voor open dat zij toch zouden deelnemen aan de oudergespreksgroep, ook al vertraagt dit het groepsproces. De ouders geven de meerwaarde aan van elkaars cultuur beter te leren kennen.

Tijdens de procesgroep kan ook dieper ingegaan worden op dergelijke situaties. Een gesprek over taalvaardigheid is soms nodig. Praten over opvoeding is immers niet evident in een andere taal. Het vraagt van gespreksbegeleiders immers enige aanpassing en alertheid. Daarnaast krijgt de ervaringsdeskundige een belangrijke rol in het hertalen. Uiteindelijk helpt iedereen in de groep mee om woorden en zinnen toe te lichten.

Taal kan echter niet beperkt worden tot het verbale. Ook de lichaamstaal van ouders vertelt veel. Creatieve, beeldende werkvormen kunnen de verbale taalbarrière minimaliseren. Het werken met symboliek (bv. de boom) en het visueel ondersteunen van het gesprek, bieden kansen tot het vormen van gemeenschappelijke taal.

Als gespreksbegeleider moet ik me aanpassen aan de andere taal van enkele deelnemers. Een vrijwilliger heeft hierin ook een ondersteunende rol. Zij overloopt vaak apart met een moeder de symboliek van bepaalde woorden of uitspraken. Werken met beelden en het besef dat symbolen verschillen (over culturen heen) is heel belangrijk!

Voortzetting

Van bij de start hielden de partners van het project de mogelijkheid open om de oudergespreksgroepen te bestendigen indien deze door de deelnemers gunstig zouden worden geëvalueerd. Tijdens het doorlopen proces kwam van zowel de ouders als de gespreksbegeleiders de expliciete wens om de oudergespreksgroepen voort te zetten. Er werd dan ook tijdens dit eerste werkingsjaar al gezocht naar andere, bijkomende middelen.

Om de continuïteit en kwaliteit van de oudergespreksgroepen te kunnen waarborgen, weerhouden we enkele belangrijke voorwaarden:

Het hebben van een organisatie die het geheel trekt, bewaakt en zo nodig bijstuurt is een grote meerwaarde.

Om de kans op slagen zo groot mogelijk te maken, is het tevens van belang om alle (netwerk)mogelijkheden te bekijken en ten volle te benutten. Lokale partners kunnen eventueel mee een rol opnemen in toeleiding, nazorg en ondersteuning voor ouders, financiering, ...

Om bovenstaande reden is het uitbouwen van een lokaal draagvlak van grote betekenis bij de start van een oudergespreksgroep.

Oudergespreksgroepen brengen kosten met zich mee zoals de vergoeding van de opgeleide ervaringsdeskundige en de gespreksbegeleider. Bovendien is het wenselijk financiële middelen te voorzien om een drankje en een koekje aan te bieden, om een locatie te huren waar de gespreksgroep kan doorgaan, om indien nodig in kinderopvang te voorzien, vervoer te regelen, ... Volgens deze formule ramen wij de kosten van een oudergespreksgroep op 5000 euro per jaar. Het is dus aangewezen tijdig op zoek te gaan naar middelen en partners.

Tweemaandelijkse procesgroepen ervaren wij als een goede formule om te kunnen reflecteren en evalueren, naast het ondersteunen van vrijwilligers, opgeleide ervaringsdeskundigen en gespreksbegeleiders. Bovendien biedt dergelijke procesgroep de ruimte om een netwerk uit te bouwen en te verzorgen. Voor het vervolg van het project raden wij dergelijke bijeenkomsten aan, al dan niet op een minder intensieve wijze. Waar in dit project elke twee maanden twee uur lang een procesgroep plaatsvond, kan dit indien gewenst wijzigen in frequentie en intensiteit.

Naast een procesgroep op lokaal vlak kunnen initiatiefnemers en begeleiders van oudergespreksgroepen steun ervaren en inspiratie putten uit de ontmoeting met andere gelijkaardige groepen.

Nabijheid en nazorg blijven belangrijke aandachtspunten. Zowel een warm onthaal als de tussentijdse contacten met ouders zijn hierin betekenisvol.

Tot slot willen we hier terug benadrukken (supra) dat een 'open' groep een belangrijke voorwaarde is voor het voortbestaan van de oudergespreksgroep. Nieuwe ouders werven vraagt bij de start van het tweede jaar dan ook extra aandacht.

Bronvermelding

Buyse, A. (2008). Opvoedingsondersteuning. Ondersteuning van gezinnen vandaag: een onderzoek. Universiteit Gent, in opdracht van de Gezinsbond. Online beschikbaar via <http://www.gezinsbond.be/images/stories/opvoeden/rapport.pdf>

Lambrechts, S. (2012). Opvoeden, een zaak van functionarissen en instituties? *Agora*, 28(1), 31-39.

Noens, P. & Ramaekers, S. (2011). Opvoedingsondersteuning in Ontmoeten: Onderzoeksverslag ter ontwerp van een bronnenboek. Leuven: Laboratorium voor Educatie en Samenleving, K.U.Leuven. Online beschikbaar via <http://www.expoo.be/sites/default/files/kennisdocument/onderzoeksverslag.pdf>

Van De Walle, T. (2012). Inclusief en doelgroepspecifiek jeugdwerk: van een 'of-of' verhaal naar een 'en-en' verhaal. *Momenten. 10 (in druk)*.

Vandenbroeck, M., Boonaert, T., Van der Mespel, S. & De Brabandere, K. (2007). Opvoeden in Brussel. Gent-Brussel: Universiteit Gent, VCOK, VBJK, Vlaamse Gemeenschapscommissie.

Aan de slag:

Zelf een oudergespreksgroep organiseren

Het voorbije jaar startten vijf lokale vrijwilligersgroepen van Welzijnsschakels een **oudergespreksgroep** op: in Ieper, Wichelen, Kontich/ Lint, Buizingen en Bree kwamen ouders tien keer samen. Gespreksbegeleiders van de Gezinsbond begeleidden de bijeenkomsten in tandem met een opgeleide ervaringsdeskundige in armoede en sociale uitsluiting. Agentschap Jongerenwelzijn en De Link (via haar Teams voor Advies en Ondersteuning rond Armoede) begeleidden mee het proces en droegen zo bij tot een kwaliteitsvolle omkadering van de oudergespreksgroepen.

In een **brochure** willen we onze ervaringen delen omdat we hopen dat er meer ingezet wordt op het verstevigen van het sociaal netwerk van ouders. Met deze brochure willen we inspiratie bieden, onze ervaringen meegeven en tips aanreiken voor wie zelf met een oudergespreksgroep aan de slag wil. Want in zo'n groep zijn ouders voor elkaar een klankbord en een steun voor wat hen het meest raakt: de toekomst van hun kinderen!

De kracht van oudergespreksgroepen

Wat kan betekenisvol zijn voor een ruime groep ouders van tieners in een armoedesituatie?

Oudergespreksgroepen hebben de kracht in zich om erkenning, begrip en steun te bieden aan ouders. Als je een oudergespreksgroep organiseert, kunnen ouders steun vinden bij elkaar.

Deze brochure maakt je wegwijs in het organiseren van oudergespreksgroepen.

Ik krijg binnen deze groep meer begrip dan van de buitenwereld. Het is heel fijn je verhaal te kunnen vertellen zonder dat je beschouwd wordt als een slechte ouder. Je kan hier vertellen wat er aan de hand is met je kind. Daar leer je uit. Er wordt over gesproken.

Mensen in armoede krijgen nog vaak het gevoel dat wij hen willen helpen. Geef ouders dus tijd om de werkwijze te leren kennen zodat het vertrouwen kan groeien. We moeten ook duidelijk maken dat oudergespreksgroepen niet per se gaan over problemen maar dat het ook gewoon leuk is om andere ouders te ontmoeten.

Bevestiging geven, luisteren, ze mogen met hun verhaal komen, eens een knuffel geven. Er is ook meer ruimte in je hoofd als je hier buiten komt. Je hebt dan ruimte voor iets anders.

Oudergespreksgroepen gaan over 'hoe kijk ik naar opvoeding, hoe kijk jij naar opvoeding' en daarover ervaringen uitwisselen, iets opsteken van elkaar. Er zijn veel raakpunten tussen mensen (die opvoeden in verschillende contexten) die we niet kennen.

Mensen hebben angst dat de nadruk zal liggen op: 'je moet problemen hebben om in de oudergespreksgroep te komen'. Ze zijn gewoon dat ze eerst in de miserie moeten zitten om naar buiten te komen. Maar hoe kunnen we doorbreken? Hoe kunnen we mensen ervan overtuigen dat het ook gaat over hun kwaliteiten in het opvoeden?

Een oudergespreksgroep organiseren

Stap 1: Initiatief nemen

Een oudergespreksgroep krijgt best vorm waar ouders al samenkomen.

Een oudergespreksgroep opstarten vanuit een bestaande organisatie levert extra voordelen op:

- De organisatie bereikt met haar aanbod al mensen die kinderen hebben.
- Er is al een traditie in het samenbrengen van ouders.
- Ouders kennen elkaar al een beetje.
- Als ouders al positieve ervaringen hebben met de organisatie, dan zullen ze sneller bereid zijn om deel te nemen.

Ook zonder die ervaring om ouders samen te brengen kan ontmoeting tussen ouders mogelijk gemaakt worden. Het vraagt dan wel een grotere inspanning om stil te staan bij hoe je ouders kan bereiken (zie verder: ouders werven).

Heel wat taken kan je lokaal opnemen:

- Het regelen van een locatie om de oudergroep te laten doorgaan.
- Het aanspreken van deelnemers.
- Kinderopvang voorzien.
- Een drankje ter beschikking stellen.
- ...

Je zal hierbij keuzes moeten maken:

- Waar de oudergespreksgroep zal doorgaan – kies zo mogelijk voor een vertrouwde plek.
- De regelmaat waarmee de oudergespreksgroep samenkomt.
- De duur van de bijeenkomsten.
- Het aantal ouders dat je wil bereiken.
- De data waarop de oudergespreksgroep zal doorgaan.

Onze ervaring

- Vrijwilligers van een lokale Welzijnsschakel spelen een belangrijke rol in het vervullen van deze opdrachten.
- Maandelijks bijeenkomsten houden het haalbaar voor iedereen. Het nadeel hierbij is dat als ouders een bijeenkomst niet kunnen bijwonen er twee maanden verstreken zijn alvorens ze opnieuw kunnen deelnemen. Dat schept een drempel die ouders doet afhaken.
- Ouders ervaren bijeenkomsten van twee uur als te kort, maar toch blijkt dit voldoende! Tijdens die twee uur is er steeds veel om te bespreken. Beter dit, dan een te lange bijeenkomst waarbij de gesprekken stilvallen.
- Kleine groepen (van ongeveer zes ouders) hebben als voordeel dat alle verhalen aan bod kunnen komen, dat er meer diepgang is, ... Langs de andere kant geven ouders uit een kleine groep aan dat ze graag nieuwe ouders erbij willen zodat ze nieuwe verhalen horen.

De grootte van de groep bepaalt ook wel hoe diepgaand de gesprekken zijn. Hoe kleiner de groep, hoe meer ruimte voor verhalen.

Tips

- Streef naar een groep van 8 tot 12 ouders. Je kan niet van de ouders verwachten dat ze op elke bijeenkomst aanwezig kunnen zijn. Zo voorkom je te kleine groepen.
- Naast Welzijnsschakels kunnen ook andere organisaties dergelijk initiatief nemen: inloopteams, verenigingen waar armen het woord nemen, diensten voor begeleid wonen, voorzieningen bijzondere jeugdbijstand, buurtwerk, ...
- Zorg dat je initiatief gedragen wordt door een procesgroep die zorg draagt voor de kwaliteit en de continuïteit van het proces. Betrek hierbij lokale partners. Zo werk je in een netwerk dat ook het netwerk van de ouders versterkt.

Een procesgroep is zinvol, misschien zijn er in het begin geen moeilijkheden maar het is altijd deugddoend en leerrijk om feedback te krijgen.

Stap 2: Lokale partners zoeken

Betrek lokale partners bij de organisatie van de oudergespreksgroep. Hierbij denken we aan volgende organisaties of instellingen:

- het gemeentebestuur
- het OCMW
- scholen
- jongerenorganisaties
- het consultatiebureau van Kind en Gezin
- het lokaal overleg kinderopvang
- het (boven)lokaal overleg opvoedingsondersteuning
- het Huis van het Kind (in de toekomst)
- ...

De betrokkenheid kan op verschillende manieren:

- Mee zorgen voor de bekendmaking van de oudergespreksgroep bij ouders.
- Mee de zorg opnemen voor ouders als daar bij de ouders vraag naar is.
- Deelnemen aan de procesgroep die de oudergespreksgroep ondersteunt.
- Zorgen voor een financiële tussenkomst voor de begeleidingskosten.
- Andere vormen van samenwerking die jullie samen zien.

Onze ervaring

In Buizingen is de oudergespreksgroep opgestart vanuit een breed platform van organisaties die het initiatief mee ondersteunen: naast de Welzijnsschakel (Buurthuis Ommekaar) gaat het om de stad Halle, het schoolbouwwerk, Centrum Algemeen Welzijnswerk Delta en Groep Intro.

In Kontich/Lint en Wichelen hebben we het OCMW, op hun vraag, van in het begin betrokken in de procesgroep.

Tips

- Zoek je partners niet alleen in de welzijnssector. Vrijtijdsorganisaties kunnen evenzeer een belangrijke rol spelen in een gezinsverband.
- Ga na of er een lokaal overlegplatform bestaat dat aansluit bij het thema 'opvoeden'. Stel daar je project voor. Doe ook regelmatig een terugkoppeling van het project.

Stap 3: Een oudergespreksgroep vormen

Wie wil je bereiken?

Stel je de vraag wie je met je oudergespreksgroep wil bereiken.

- Je kan je richten naar (aanstaande) ouders van peuters/kleuters, jonge kinderen, tieners, ...
- Je kan er bewust voor kiezen om geen leeftijdsgrenzen te hanteren. Ouders met oudere kinderen hebben zeker ervaringen die interessant zijn voor ouders van kleine kinderen en omgekeerd.
- Naast ouders kan je je ook richten tot grootouders. Zij spelen in de gezinnen en naar de kleinkinderen soms een belangrijke rol.
- Alle ouders hebben vragen en onzekerheden over opvoeding. Je kan dit zeker niet linken aan de sociale of culturele achtergrond, gezinssamenstelling of leeftijd van opvoeder of kind. Je kan de oudergroep ook openstellen voor zowel ouders met als zonder armoede-ervaring.

Onze ervaring

We bereiken niet veel ouders zonder armoede. Nochtans vind ik dat belangrijk want zo kan je deze wereld leren kennen en omgekeerd. Dat is toch de bedoeling. We hebben één iemand. Door haar aanwezigheid zie je gemeenschappelijkheden. Mensen in armoede kunnen ervaren dat ze niet alleen die moeilijkheden kennen: die situaties komen overal voor.

Tips

Houd rekening met de ouders zelf, vraag hierover ook naar hun mening:

- Hoe springen we om met leeftijdsgrenzen? Ouders hebben veelal ook zowel jongere als oudere kinderen.
- Wensen ouders samen te komen met 'lotgenoten' of hebben ouders interesse om de leefwereld van anderen te leren kennen?
- Hoe gaan we om met beperkte taalkennis? Taal ontwikkel je samen gedurende het hele proces. Taal hoeft dus geen drempel te zijn om ouders te betrekken die het Nederlands nog niet zo goed machtig zijn.

Hoe ouders werven?

Vrijwilligers zijn een vertrouwd gezicht en aanspreekpunt voor de ouders. Dat helpt bij het bekendmaken van de oudergespreksgroep en het werven van ouders.

Vrijwilligers kunnen een tandem vormen: een vrijwilliger met en zonder armoede-ervaring. Vrijwilligers met armoede-ervaring spreken ouders op een andere, soms meer herkenbare manier aan.

Taak van de vrijwilligers in het werven van ouders:

- Ze bekijken samen met geïnteresseerde ouders praktische drempels om de oudergespreksgroep bij te wonen. Ze zoeken mee naar een oplossing op maat: bijvoorbeeld een kinderoppas van de Gezinsbond aanspreken, carpoolen, ...
- Ze kunnen ook tijdens de oudergespreksgroep kinderopvang ter plaatse voorzien.
- Ze maken een folder om ouders uit te nodigen. Een folder werkt als een geheugensteuntje maar vervangt het persoonlijk contact niet.
- Ze schakelen andere organisaties in om de oudergespreksgroep bekend te maken en ouders aan te spreken. Ze doen bijvoorbeeld een beroep op het OCMW, CLB, scholen, een thuisbegeleidingsdienst, een lokaal overleg opvoedingsondersteuning, schoolopbouwwerk, ...
- Ze nodigen de ouders uit voor de bijeenkomsten. Een sms'je enkele dagen voor de bijeenkomst helpt hen herinneren aan de bijeenkomst.

De oudergespreksgroep is gratis en ouders nemen vrijwillig deel aan de gespreksgroep. Het vraagt een grote inspanning van de ouders. Het is dus belangrijk om zoveel mogelijk drempels weg te werken. Dit lukt het best via een gesprek met de ouders. Ouders zijn soms bang van gesprekken over opvoeding.

Het is belangrijk om mee te geven dat:

- de gesprekken geen hulpverlening zijn
- de gesprekken in vertrouwen samen met andere ouders verlopen
- de opvoeding van de kinderen niet beoordeeld wordt
- niet iedereen onmiddellijk alles moet blootgeven. Je kan als ouder ook luisteren naar de anderen, wanneer je geen zin hebt om een eigen verhaal te delen.

Soms spelen er ook praktische drempels waardoor ouders niet (meer) kunnen komen:

- De data passen niet meer.
- Ouders verhuizen.
- De oudergespreksgroep is niet meer combineerbaar met het werk.
- Ouders kunnen uitvallen door ziekte.
- Kinderopvang voor tieners is niet vanzelfsprekend.
- ...

Onze ervaring

Persoonlijke contacten leveren het meest op. Niet iedereen leest folders. Het is niet vanzelfsprekend om aan zo'n oudergespreksgroep deel te nemen, mensen hebben drempelvrees. De folder is een goed hulpmiddel. Het is goed als mensen die op veel plaatsen tegenkomen. Dat zorgt voor herkenbaarheid maar het is niet dé ingangspoort. Ouders die al deelnemen, zouden op een enthousiaste manier over de oudergespreksgroep kunnen vertellen. Dat zal meer motiveren.

Vooraleer er sprake was van het project organiseerde de Welzijnsschakel in Ieper in samenwerking met de Gezinsbond een bijtanksessie¹ waar samen met ouders stilgestaan werd bij het thema opvoeding. Om ouders voor de oudergespreksgroep te werven, werden alle ouders die aanwezig waren bij deze bijtanksessie uitgenodigd. Velen van hen waren enthousiast en geïnteresseerd om de oudergespreksgroep effectief bij te wonen.

Tips

- Je kan als opstap naar een oudergespreksgroep een gespreksmoment over opvoeden organiseren. Dit vormt een mooie smaakmaker om de oudergespreksgroep op te starten. Een aantal ouders maken op die manier al kennis met de werking van een oudergespreksgroep.
- Doe een beroep op andere organisaties en vraag hen om samen met de geïnteresseerde ouder(s) de stap te zetten naar de oudergespreksgroep. Ze kunnen ook op voorhand samen kennismaken met een vrijwilliger van je groep.
- Ook in scholen kunnen ouders aangeven nood te hebben aan uitwisseling over opvoeden. Ze kunnen signalen geven over vragen en onzekerheden rond opvoeden. Scholen beluisteren deze vragen en kunnen de oudergespreksgroepen bekend maken bij hun ouders.
- Maak tijd voor toeval: geïnteresseerde ouders kan je ook bereiken in een supermarkt!
- Om ook ouders zonder armoede-ervaring te bereiken, kan je vrijwilligers binnen de Gezinsbond, een Welzijnsschakel of een vereniging waar armen het woord nemen, aanspreken.

¹ Bijtanken over opvoeding @ home is een project van de Gezinsbond en biedt ouders de kans om bij hen thuis een knus groeps gesprek over opvoeden te organiseren. Ook in organisaties zoals Welzijnsschakels kunnen bijtanksessies georganiseerd worden.

Hoe houd je een groep open?

Er zijn verschillende redenen denkbaar waarom, eenmaal de oudergespreksgroep gestart, toch nog nieuwe ouders aansluiten:

- Er willen na verloop van tijd nog andere ouders aansluiten bij de groep.
- Ouders brengen soms nog iemand mee uit hun eigen omgeving.
- Ouders ervaren zelf de groep als te klein, en willen meer ouders bereiken om meer ervaringen te delen.

Op het moment dat er reeds een groep is gevormd, vraagt het blijven toetreden van nieuwe ouders de nodige zorg:

- De groep moet akkoord gaan. Je moet het bespreekbaar maken: 'Kunnen er nieuwe ouders bij komen? Waarom niet? ...'
- Nieuwe ouders moet je goed onthalen zodat ze snel kunnen aansluiten bij de gesprekken.

Onze ervaring

- Een open houding is belangrijk om de groep open te laten staan voor nieuwe ouders. Als vrijwilliger of begeleider speel je hierin een belangrijke rol.
- Als groep mag je je ook niet vastpinnen op de methode die het bijvoorbeeld moeilijk maakt om nieuwe mensen te laten aansluiten.
- Een mogelijke middenweg is werken met vaste instapmomenten (bijvoorbeeld twee per jaar). Zo voorkom je dat er elke keer nieuwe ouders zijn (wat sowieso het groepsproces beïnvloedt). Tegelijk sluit men zich niet af. Ook deze beslissing van vaste instapmomenten wordt mee bepaald door de oudergespreksgroep.

Andere ouders vinden dat fijn, we hebben het al voorgehad, en ze zeiden gewoon: 'Zet u erbij', en die deed mee aan het gesprek.

We hadden een nieuwe dame die zich ongemakkelijk voelde. Daarom zijn we kort ingegaan op wat in de vorige sessie verteld werd. Het duurde geen 10 minuten en die was mee, ze haakte aan.

We voorzien altijd mapjes voor mogelijk nieuwe deelnemers.

Elke nieuwe deelnemer voelt zich goed in de groep.

Tips

- Zoek een evenwicht tussen het geven van inspraak aan de groep en het vermijden dat de oudergespreksgroep een privé-groepje wordt dat niet meer open staat voor anderen.
- De groep kan werken met vaste instapmomenten.
- Blijf de bestaande groep betrekken in de afspraken die je hierover maakt.

Stap 4: De gespreksmomenten gaan door ...

Bij de bijeenkomsten van de oudergespreksgroep worden verschillende rollen opgenomen.

De vrijwilligers

- Zorgen voor een warm onthaal bij elke oudergespreksgroep, voorzien koffie en koekjes, eventueel iets om te eten bij de start van de oudergespreksgroep, ...
- Nemen deel aan de oudergespreksgroep vanuit hun ervaring als ouder/grootouder.

De gespreksbegeleiders

Voor de begeleiding van een oudergespreksgroep kan je een beroep doen op een gespreksbegeleider van de Gezinsbond in tandem met een (opgeleide) ervaringsdeskundige in armoede en sociale uitsluiting.

De gespreksbegeleider:

- Heeft ervaring als begeleider van het project Bijtanken over opvoeding @ home.
- Bereidt samen met de (opgeleide) ervaringsdeskundige de bijeenkomsten voor door gebruik te maken van bepaalde methodieken/ondersteunende materialen/...
- Begeleidt de oudergespreksgroep in tandem met de (opgeleide) ervaringsdeskundige.
- Leidt het gesprek tussen ouders maar is geen 'lesgever'.
- Besteedt aandacht aan het groepsproces.

De (opgeleide) ervaringsdeskundige:

- Bereidt samen met de gespreksbegeleider de bijeenkomsten voor door gebruik te maken van bepaalde methodieken/ondersteunende materialen/...
- Begeleidt de oudergespreksgroep in tandem met de gespreksbegeleider van de Gezinsbond.
- Vormt de brugfiguur tussen de gespreksbegeleider en de ouders. Hij zal de gespreksbegeleider ondersteunen. Daarbij probeert hij signalen op te pikken van de ouders, dingen te verduidelijken, aan te voelen wat leeft bij de ouders, enz. Dat blijkt een belangrijke, vaak onderschatte rol te zijn.
- Brengt eigen ervaringen in zodat ouders gemakkelijker ervaringen kunnen delen.

De ouders

- Bepalen samen met de begeleiders de inhoud van de verschillende bijeenkomsten.
- Steunen elkaar doorheen het gespreksmoment: ze luisteren, bevragen, bevestigen elkaar.

Onze ervaring

Het is heel leuk dat alles hier klaar staat als wij (de gespreksbegeleider en de opgeleide ervaringsdeskundige) aankomen. Dat is een echte verademing. De vrijwilligers zorgen voor de locatie, voor de ouders. Wij moeten enkel denken aan het inhoudelijke. Dat geeft veel ruimte en rust. Het is een goede verdeling van de taken.

De houding van de gespreksbegeleider is erg belangrijk. We gaan de ouders niets aanleren maar we gaan 'samen doen'. Ik durf mezelf ook kwetsbaar opstellen. Ouders merken hierdoor dat ze niet de enigen zijn met vragen en moeilijkheden.

De gespreksleider is hier niet om ouders dingen te leren. Het is dus geen schoolse manier van werken. Ze is hier om samen dingen te doen, om zelf ook stukken uit haar privéleven te delen. Daardoor merken ouders dat ze niet de enigen zijn met problemen.

Wanneer het gesprek dreigt stil te vallen, vertelt de opgeleide ervaringsdeskundige haar verhaal en komen de ouders wel weer op gang.

Tips

- Neem contact met de Gezinsbond - Bijtanken over opvoeding
tel. 02 507 88 93
bijtanken@gezinsbond.be
www.gezinsbond.be/bijtanken
- Neem contact met TAO - Lieve Maesmans
tel. 02 204 06 98
tao-vlaanderen@de-link.net
www.tao-vlaanderen.be

Stap 5: Oog voor nazorg

De vrijwilligers vervullen een belangrijke rol in de 'nazorg' van een oudergespreksgroep.

- Ze doen achteraf een babbeltje en zijn alert voor signalen van ouders.
- Als ouders met een hulpvraag komen, zoeken ze mee naar een passende doorverwijzing. Op vraag van de ouders kunnen ze mee zoeken naar een organisatie die kan instaan voor gewenste steun of hulp voor het gezin of de ouder. Ze doen hierbij een beroep op andere organisaties in hun netwerk.

Onze ervaring

Voor de bijeenkomst sms'en naar de ouders werkt goed. Ze kijken ernaar uit en vragen altijd: 'Je smst toch zeker op tijd, hé!'

Iemand was tijdens de bijeenkomst heel emotioneel en ik zat daarmee. Ik heb haar 's avonds nog eens gebeld en ze stelde me gerust want ze zei dat ze er heel veel deugd van had gehad.

Ik breng altijd drie ouders na de bijeenkomst met de auto terug naar huis. De ouders zeggen dan dat het heel wat betekent dat ze zo veel mogen vertellen. Het doet vooral goed dat ze dat kunnen doen.

Als er aangevoeld wordt dat er iets mis is, dan bellen wij de ouders op.

Eén van de ouders spreekt gebrekkig Nederlands en de drempel was groot om aan te sluiten in deze groep. Uiteindelijk heeft ze de stap toch durven zetten. Ze heeft moeite moeten doen om haar open te stellen. Het is alweer eventjes geleden dat ze gekomen is dus nu moet ze terug die eerste stap zetten. Ondertussen is er geen tussentijds contact geweest. Terwijl die nazorg wel belangrijk is.

Gespreksvoering: houding en inhoud

Een vertrouwensrelatie opbouwen en vooral luisteren

Het kernwoord in de oudergespreksgroepen is 'luisteren'. Voor ouders is het van grote waarde dat zij gehoord worden. Koppel geen (waarde)oordeel aan hun ervaringen of stuur hen niet naar andere instanties als ouders daartoe zelf geen vraag formuleren.

Ouders geven raad aan elkaar, ze ervaren dat een ander gelijkaardige situaties meemaakt. Ze geven elkaar een schouderklopje als ze het wat moeilijk hebben. Ouders ervaren dit schouderklopje als een grote steun. Zo'n gesprekken bieden een grote meerwaarde.

Ouders krijgen goed advies op hun vragen maar het is vooral belangrijk dat ze hun verhaal kunnen doen. Problemen worden hier niet opgelost maar we verzamelen ideeën. We vormen een klankbord en zoeken steun bij elkaar.

Een vertrouwensrelatie opbouwen blijkt heel snel te gaan. Persoonlijke verhalen worden vlug gedeeld. In de groep maak je daarom ook best de afspraak dat alles wat in de oudergespreksgroep besproken wordt ook in de groep blijft.

Hier kan alles op tafel gelegd worden, hier kan over alles gepraat worden. Veiligheid in de groep is daarvoor heel belangrijk.

Leg op voorhand **geen thema's en inhoud** vast. Speel in op wat ouders in de groep aangeven. Zo blijven deelnemende ouders betrokken. Ouders staan stil bij die zaken waar zij vragen en onzekerheden bij ondervinden. Gespreksbegeleiders kunnen inspelen op deze vragen. We zien dat sommige thema's terugkomen: grenzen stellen, zelfvertrouwen, ...

We doen de sessies met wat de mensen brengen. Je kunt met drie of vier verhalen wel iets doen. Dat is zeker één van de voordelen van een kleine groep. Ze kunnen veel aan bod komen, ze vertellen heel veel. Er is dus vertrouwen. Daardoor krijgen ze hier het gevoel dat ze gehoord worden. Maar daardoor kan het gesprek wel zwaar zijn. Uit die verhalen halen we dan thema's (drugs, stelen, ...).

Kies er eventueel voor om **ondersteunend** met een rode draad te werken. Dit biedt structuur maar is niet bindend. De groepen die met een rode draad werken, gebruiken de metafoer elk op een eigen manier. De "boom" of ander beeld kan op een heel creatieve manier gebruikt worden voor de uitwisseling van ervaringen over opvoeding.

Onze ervaring

Onze ervaring met de 'boom' als rode draad was positief. De vrijwilligers en begeleiders kregen de mogelijkheid om de "boom" als beeld te gebruiken doorheen de samenkomsten met de ouders. De stuurgroep van het project koos er bij opstart voor om deze metafoor uit te werken ter ondersteuning van de groep.

Met volgende items kon, indien gewenst, verder gewerkt worden:

- Wat is mijn stamboom?
- Wat voor boom ben ik?
- Geknakte bomen (reeds veel doorstaan)
- De bomen door het bos niet meer zien.
- De appel valt niet ver van de boom.
- Nestwarmte geven, het nest verlaten.
- ...

In de groepen kon men werken met tekeningen of foto's van bomen. Ook een uitstap naar een bos was mogelijk.

De eerste bijeenkomst te Wichelen mochten ouders uit een reeks tekeningen van bomen kiezen welke boom het best bij haar/hem paste. Op basis van de tekening vertelden ze dan waarom ze die boom kozen en kwamen heel wat persoonlijke ervaringen aan bod. Tijdens de volgende bijeenkomst trok de oudergespreksgroep op vraag van de ouders naar een bos. Elke ouder zocht daar uit wat voor boom hij/zij was.

In de eerste bijeenkomst te leper werd stilgestaan bij de vraag 'Wat voor boom ben ik?' Nadien gingen sommige ouders nog actief op zoek naar eigenschappen van bomen waarin ze zichzelf herkenden.

Op stap ... Tijdens het jaar organiseerden verschillende oudergespreksgroepen een uitstap.

- Ouders, vrijwilligers en begeleiders krijgen zo de mogelijkheid om elkaar op een andere manier te leren kennen.
- Een uitstap kan de sfeer in de groep bevorderen.
- Een uitstap biedt de kans om ook de kinderen te betrekken en ze te leren kennen.
- Je kan de uitstap kaderen in het thema (bijvoorbeeld naar een toneelstuk over het thema opvoeden gaan).

We zijn op uitstap geweest. We hebben een wandeling gemaakt, er was een speeltuin,... Tijdens de uitstap hebben we gewerkt met opdrachten. De kinderen waren ook mee. Ook de kinderen van een vrijwilliger en gespreksbegeleider waren erbij. Zo kunnen de kinderen elkaar ook leren kennen.

Een hartelijk dankjewel

aan alle vrijwilligers, gespreksbegeleiders, opgeleide ervaringsdeskundigen en ouders uit de oudergespreksgroepen van Bree, Lint/Kontich, Buizingen, Ieper en Wichelen.

Jullie ervaringen, tips en kritische noten maakten het mogelijk om van deze brochure een handig instrument te maken voor al wie in jullie voetsporen wil treden.

Gezinsbond

Hannah De Smet, Bijtanken over opvoeding
bijtanken@gezinsbond.be

02 507 88 93

www.gezinsbond.be/bijtanken

Teams voor Advies en Ondersteuning rond Armoede

Lieve Maesmans

tao-vlaanderen@de-link.net

02 204 06 98

www.tao-vlaanderen.be

Welzijnsschakels vzw

Hanne Geukens

info@welzijnsschakels.be

02 502 55 75

www.welzijnsschakels.be

agentschap Jongerenwelzijn

www.jongerenwelzijn.be